

обумовлено низьким рівнем конкурентоспроможності банківського сектору; низькою якістю надання послуг за їх високої вартості; недостатнім рівнем капіталізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Матеріали інформаційного сайту Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ekonomu/3560208-rivroku-vijni-ukraina-vistoala-na-ekonomi-snomu-fronti.html>
2. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
3. Лобач О. Платоспроможність та істотна загроза платоспроможності банку: визначення і зміст. *Юридична Україна*. 2005. № 12. С. 47–55.

Волкова Н. І.

канд. екон. наук, доцент
кафедри фінансів і банківської справи
ДонНУ імені Василя Стуса

Бартош А. А.

здобувач вищої освіти
ОП «Фінанси, банківська справа та страхування»
ДонНУ імені Василя Стуса

РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОГО КРЕДИТУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Вступ. У сучасних умовах, коли Україна знаходиться у складних економічних та політичних умовах, розвиток державного кредиту є однією з найважливіших тем для дослідження. Водночас у контексті наявності воєнного стану проблеми забезпечення соціального захисту населення та зміцнення національної безпеки стають ще більш актуальними та набувають особливої важливості. Державний кредит може бути використаний для здійснення великих інвестиційних проєктів, стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу, підтримки науки та освіти і забезпечення соціального захисту населення. Однак під час залучення державного кредиту необхідно враховувати його вплив на фінансову стійкість держави та національну валюту, а також ризики, пов'язані зі збільшенням національного боргу та його обслуговуванням. Вважаємо, дослідження допоможе отримати уявлення про сучасний стан розвитку державного кредиту в Україні, а також про перспективи його подальшого розвитку в умовах воєнного стану, що і підкреслює актуальність зазначеної проблеми.

Мета роботи. Метою дослідження є обґрунтування розвитку державного кредиту в Україні в умовах воєнного стану та визначення основних шляхів забезпечення ефективного залучення і використання фінансових ресурсів для захисту країни та забезпечення її розвитку в майбутньому.

Основна частина. Характеризуючи державний кредит із погляду фінансів, слід зазначити, що він займає важливе місце в системі фінансових відносин, увібравши в себе їх механізми, напрями та аспекти. З іншого боку, державний кредит, зберігаючи основні властивості кредиту, ґрунтується на таких принципах кредитування: терміновість, платність, зворотність, забезпеченість, цільова спрямованість, добровільність.

Сутність державного кредиту реалізується у трьох основних функціях: розподільчій, регулюючій і контрольній. Розподільна функція державного кредиту дає змогу здійснити перерозподіл грошових ресурсів і відповідно необхідності підтримки конкретних напрямів соціально-економічної діяльності і відповідно до потреб економіки загалом. Регулююча функція проявляється у впливі держави на грошовий обіг, виробництво, зайнятість, рівень процентних ставок на ринку грошей і капіталів. Контрольна функція виражається у забезпеченні цільового використання кредитних ресурсів та своєчасності розрахунків з кредиторами.

Наразі в Україні існує низка проблем економічного і, як наслідок, соціального характеру, пов'язаних з надмірним використанням урядом країни позикового капіталу у вигляді фінансової допомоги від Міжнародного валютного фонду, Світового банку, Європейського союзу, окремих держав.

Відповідно до Бюджетного кодексу України, державний борг – це загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення [3].

Державні запозичення здійснюються з метою покриття дефіциту державного бюджету та рефінансування державного боргу. Право на здійснення державних запозичень у межах, визначених законом про Державний бюджет України, належить державі в особі Міністра фінансів України за дорученням Кабінету Міністрів України. Кабінет Міністрів України визначає основні умови здійснення державних запозичень, зокрема основні умови кредитних договорів та основні умови випусків і порядок розміщення державних цінних паперів.

Кредити (позики) від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних проєктів залучаються державою на підставі міжнародних договорів України і відносяться до державних зовнішніх запозичень. Витрати з погашення та обслуговування державного боргу здійснюються за рахунок коштів державного бюджету відповідно до кредитних договорів, а також нормативно-правових актів, за якими виникають державні боргові зобов'язання, незалежно від обсягу коштів, визначеного на таку мету законом про Державний бюджет України. Наведемо дані щодо обсягів державного боргу України за останні 2 роки (табл. 1).

Таблиця 1 – Державний та гарантований державою борг України в 2023 р. [2]

	загальний борг (млн грн)	зовнішній борг (млн грн)	внутрішній борг (млн грн)
на 31.12.2022	4 071 683,1	2 610 945,6	1 460 737,5
на 31.01.2023	4 258 202,5	2 765 711,0	1 492 491,5
на 28.02.2023	4 242 162,4	2 738 271,4	1 503 891,0

За результатами таблиці 1 видно, що загальний борг України зріс у період із 31 грудня 2022 року до 31 січня 2023 року на 186 519,4 млн грн, але зменшився з 31 січня 2023 року до 28 лютого 2023 року на 16 040,1 млн грн. Зовнішній борг становив більшу частину загального боргу – (64,5 %), але внутрішній також зріс на 2,95 % протягом цього періоду. Такі дані свідчать про нестабільність фінансової ситуації в Україні та необхідність активних заходів для покращення економічної ситуації в країні. Збільшення загального боргу вказує на значні проблеми, з якими зіштовхується українська економіка. Зростання внутрішнього боргу свідчить про погіршення фінансової стійкості країни та збільшення її залежності від внутрішніх боргових зобов'язань. Збільшення зовнішнього боргу підкреслює те, що Україна продовжує покладатися на підтримку зовнішніх фінансових джерел і країн-кредиторів. Вважаємо доцільним вживати заходів для зниження витрат державного бюджету та залучення інвестицій для розвитку соціальної інфраструктури, розвитку ринку праці та розвитку нових галузей економіки з метою зменшення зовнішнього та внутрішнього боргу України в майбутньому.

За період дії воєнного стану в Україні була створена програма «Доступні кредити 5–7–9 %», в якій було укладено 23 999 кредитних договорів на загальну суму 95,96 млрд грн (зокрема банками державного сектору – 18 292 кредитні договори на суму 52 млрд грн), з яких певна сума спрямовувалась на конкретні цілі (рис. 1).

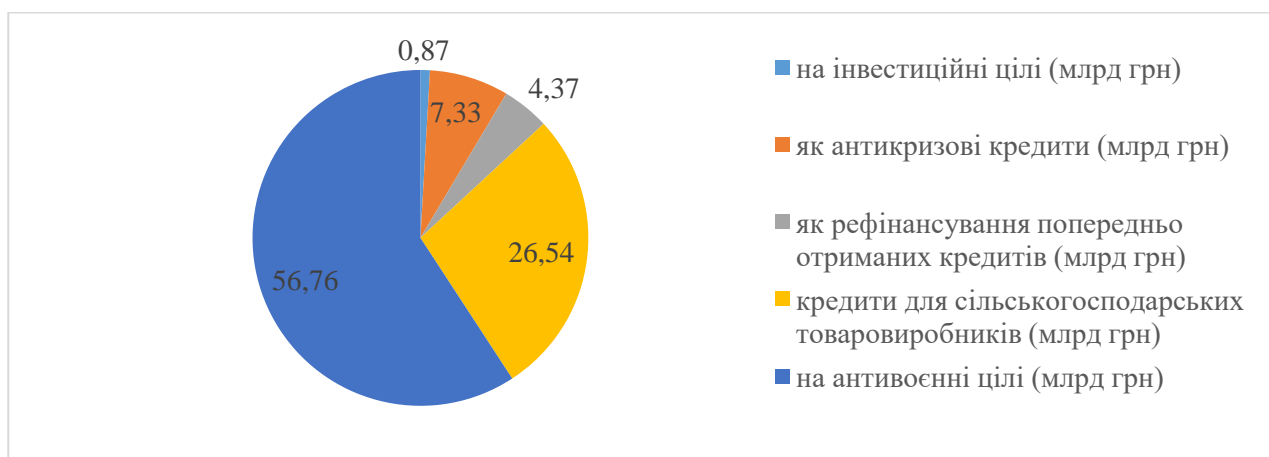

Рисунок 1 – Доступні кредити 5–7–9 % [4]

За результатами наведеного графіку (рис. 1) видно, що зазначені суми становлять частину загального боргу України. Найбільша сума, яка була взята як кредит на антивоєнні цілі, становить 56,76 млрд грн. Відносно малими є внески на інвес-

тиційні цілі та рефінансування попередньо отриманих кредитів, які становлять 0,87 та 4,37 млрд грн. Щоб забезпечити сталість фінансової системи України та зменшити загальний борг країни, необхідно залучити іноземних інвесторів, які зацікавлені в підтримці оборонної промисловості та збройних сил України. Це може зменшити навантаження на державний бюджет та дати змогу залучити додаткові ресурси для розвитку економіки країни, також можна створити більш сприятливі умови для розвитку місцевих підприємств, що може допомогти збільшити доходи держави та зменшити залежність від державного кредиту.

Висновки. Розвиток державного кредиту України в умовах воєнного стану потребує комплексного підходу, який включає в себе не тільки залучення фінансових ресурсів, але й вирішення проблем ефективного використання цих ресурсів. Одним зі способів залучення коштів у цих умовах є емісія державних облігацій та їх продаж на внутрішньому ринку. Уряд може також звернутися до міжнародних кредитних організацій та залучити зовнішній кредит. Проте потрібно враховувати можливі наслідки збільшення державного боргу та обмеження фінансової свободи країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мелих О. Ю. Державний кредит і сучасний стан державного боргу України. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. 2019. № 12.
2. Державний борг України (2009–2023). *Ставки, індекси, тарифи*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/> (дата звернення: 19.04.2023).
3. Міністерство Фінансів України. *Міністерство Фінансів України*. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/borgova-politika> (дата звернення: 19.04.2023).
4. Державна програма «Доступні кредити 5–7–9 %». *Київська обласна військова адміністрація*. URL: <https://koda.gov.ua/za-chas-diyi-voyennogo-stanu-v-mezhah-derzhavnoyi-programy-dostupni-kredyty-5-7-9-vydano-23-999-pilgovyih-kredytiv-na-sumu-majzhe-96-mlrd-grn/> (дата звернення: 21.04.2023).

Волкова В. В.

канд. екон. наук, доцент
кафедри фінансів і банківської справи
ДонНУ імені Василя Стуса

РОЛЬ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Вступ. Сьогодні основною загрозою стійкості й безпеці країни загалом та її регіонам і територіальним громадам зокрема досі є збройна агресія Росії. Це потребує зосередження зусиль державних і місцевих органів влади, військових адміністрацій саме в цьому напрямі [1].

Метою роботи є обґрунтування ролі місцевого самоврядування під час дії режиму воєнного стану та виділення можливих шляхів її посилення для післявоєнної відбудови України.